

tet, a védelmet az emberi jogok tágabb körére kell vonatkoztatni, különös tekintettel a diszkrimináció egzakt törvényi tilalmára, amivel eddig tartoznak a magyar kormányok. – Tóth Judit eléggé unikálisnak számító referátuma a hazai menekült-jog helyzetéről a rendszerváltást közvetlenül megelőző időszak eseményeitől kezdődően áttekinti a menekült-ügy történetét, rámutat annak szoros összekapcsolódására a kisebbségi témával (határon túli magyar menekültek). Egyben kemény kritikával illeti a hirtelen tető alá hozott részszabályozások zűrzavarát, ütközését a szélesebb közigazgatási és idegenrendészeti területtel, egyes részletekben az ellentmondásos szabályozás túlzó szigorát (pl. a menekült-otthonok viszonyai) – ahhoz képest, hogy az ország területére lépő menekültek zömmel tranzit-útvonalként választják az országot.

Komáromi Sándor

Jogállamiság Koszovóban ENSZ gondnokság alatt

*Schlütter, Birgit: Rechtsstaatlichkeit der UN-Verwaltungsherrschaft in Kosovo.
= Südosteuropa, 50. Jg. 2001. 7–9. H. 303–324. p.*

Az 1999. június 10-én Koszovóban kibocsátott ENSZ 1244. sz. határozata szerint a legális főhatalmat az UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) és a KFOR (Kosovo Force) megosztva gyakorolja azzal, hogy a jogositványokat fokozatosan átadják a helyi szervezeteknek. Az átmenet ideje alatt az ENSZ jelentős lépéseket tett a szabályozott polgári élet megteremtéséért, így pl. vámokat, úti okmányokat, személyi igazolványokat, gépkocsi-rendszámokat, bélyegeket rendszeresítettek. Helyhatósági választásokat 2000. október 28-án tartottak. 2001 május közepén a koszovói megbízottak és az UNMIK képviselői egy „keret-alkotmányt” fogadtak el az átmeneti önkormányzat megszervezése érdekében.

A jogállam alapelveit figyelembe véve a modern demokráciában uralkodó, nemzetközileg elfogadott emberi jogok szervezeteinek megalapítását tervezik. A májusban elfogadott átmeneti alkotmány ezeket az alapelveket a hatalommegosztás kialakításával együtt tartalmazza. Kérdés az, hogy Koszovóban egyáltalán milyen jogállami adminisztráció bevezetése képzelhető el? Az ENSZ Biztonsági Tanács 1244. sz. határozata erről a kérdéstről nem rendelkezik.

A nemzetközi emberi jogok normáit az 1244. sz. határozat mint meghatározó célt tartalmazza. Az alkotmány pedig részletezi, hogy Koszovóban az emberi jogok intézményeit az alapjogokkal együttesen kell alkalmazni. Külön szabályozták a rendkívüli küldöttek jogkörét. Az átmeneti alkotmány a törvényalkotás jogát a koszovóiak önkormányzati intézményeire ruházza ugyan, de megtartja a rendkívüli küldöttek rendelet-kibocsátási jogát.

Az 1244-es határozatból hiányzik, hogy melyik helyi jog alkalmazható Koszovóban. Kezdetben a rendkívüli küldött elrendelte a jugoszláv törvények alkalmazását, ami ellen az albán bírók tiltakoztak. Az új koszovói átmeneti keret-alkotmány érvényesnek deklarálja a koszovói országgyűlés törvényalkotási jogát. A megvétel szabályalkotási joga meg lehetőségen zavaros, ezt a keret-alkotmány nem egyértelműen szabályozza.

Az UNMIK képviselőinek a jogállamiság alapelvei szerint a keret-alkotmány határozatait kell követniük. Az ENSZ közgyűlése ezt az alapelvet a „UN Code of Conduct of Law Enforcement Officials” határozatával fogadta el.

A nemzetközi emberi jogok „szabvány” szövegét az UNO Charta, Art. 1 (3) foglalja magába. A nemzetközi bíróság is ennek alapján hozza meg döntéseit. Az autonóm Koszo-

vóban 1989 előtt is alkalmazható lett volna az ENSZ 1244-es határozata, ami tartalmazza az UNMIK felelősségét egy autonóm önkormányzatú Koszovóra vonatkozóan.

A jogállami képviselő kritériumát a normál bírászkodás és a népesség jogvédelmi lehetőségei határozzák meg. A gyakorlati büntetőbíráskodás mindenütt magán viseli az adott jogállam jegyeit. Éppen ezen a területen merült fel számos probléma. Valószínűleg a jogilag vitatható esetek sokasága miatt áttekinthetetlen a helyzet. A polgári jog területén a magántulajdon jogvédelme a nullával egyenlő. A médiára vonatkozó törvény a „média-megbízott” intézményét hozta létre döntési és fellebbezési joggal.

Megalakult az ombudsmanok független jogértelmező és jogérvényesítő szervezete, amely ellenőrzi Koszovóban az emberi jogok betartását. Az ombudsman mellett nincsenek olyan intézmények, amelyek a rendkívüli küldöttek, illetve a kormányzat rendelkezéseit alkotmánybírói szinten ellenőrizhetnék.

Az UNMIK és a KFOR személyzete különleges helyzetben van, a VO 2000/47 határozat szerint védettséget élvez.

A jogállami képviselő kötelessége a törvények, rendeletek kihirdetése. Az UNMIK által megfogalmazottak az albán, illetve szerb nyelvre fordítás nehézségei miatt csak kése delmesen jelennek meg.

Az előbbiekből érzékelhető, hogy Koszovóban szinte kizárólag a rendkívüli küldöttek hoznak rendelkezéseket. Említésre méltó korlátozást még a „keret-alkotmány” sem tartalmaz. Ellenkezőleg: az alkotmány bevezetője bebetonozza a rendkívüli küldöttek hatalomkoncentrációját. Mindazonáltal remény van arra, hogy a „polgári jelenlét”, az önkormányzati struktúra kifejlesztése, a hivatalnoki kar kiképzése hosszabb távon, sok nehézséget leküzdve kialakíthat egy demokráciához közelítő társadalmat Koszovóban.

Kádár József